

משך חכמה

פרשת אחרי – קדושים, פרשת איסור אכילת דם

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקלו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[מד]

(יז, י) וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל דָּם וְנִתְתִּי פָנָי בְּנֶפֶשׁ הָאֲכָלֶת אֶת הַדָּם וְהִכְרַתִּי אֶתְּךָ עִמָּה:

מדוע בדם כתוב לשון נוכח "והכרתי" שעשה ה', ובחלב כתוב "ונכרתה", וכן יש להקשות על הרבה מקומות בתורה

(יז, י) והכרתי אתה מקרב עמה¹. דע וראה ההפרש, שבחלב שאוכל לתיאבון, כתוב (ויקרא ז, כה) ונכרתה, בלא התייחס

להכעיס, מה שאין כן חלב שאוכל לתיאבון כתוב בלשון נסתר, ונכרתה, בלי לייחס את הפעולה אל ה' יתברך מהטעם הנזכר. אלא שיש עוד להקשות, כיון שנפשו של אדם קצה בדם, מדוע בפרשת זו כתוב באכילת דם כרת בלשון נסתר דכתיב (ויקרא ז, כז) "כָּל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל כָּל דָּם וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיךָ", היה לכתוב בלשון נוכח. אבל הביאור בזה הוא על פי שיטת רש"י במנחות, שכתב (כא, א ד"ה דם) וז"ל "דם שבשלו - בין דחולין בין דקדשים ואכלו, אינו עובר עליו, דהא לא חייבה תורה אלא על הדם הראוי לכפרה, ודם קדשים משבישלו לא חזי למילתיה, ונפק מתורת דם" ע"כ, אם כן לפי זה יתכן לאכול דם באופן שאין נפשו של אדם קצה בו, כגון על ידי בישול ותערובת כזית בכדי אכילת פרס, לפיכך באיסור אכילת הכתוב כאן, דסמוך הוא לקדשים, איירי באכילת דם קדשים, ודם קדשים בהכרח הוא חי ונפשו של אדם קצה בו, לכן כתוב לשון נוכח, "והכרתי", אבל בפרשת זו דאיירי בחולין, ויתכן שאכל דם באופן שאין נפשו קצה בהם, לא רצה ה' יתברך לייחס הכרת על ידו, לכן כתוב בלשון נסתר, ונכרתה.

ובזה יתבאר מדוע בפרשת עריות (כ, יז-יח) כתוב "ונכרתו", כיון שנפשו של אדם מחמדתן (מכות, שם), אבל במעביר בנו במולך, או בפונה אל האוב והידעוני, כתוב (כ, ה) "והכרתי", לשון נוכח שמיוחס את הפעולה להשם יתברך.

ובזה יתיישב עוד תמיה, דהנה על הכתוב בדם (פסוק י) "ונתתי פני בנפש האוכלת את הדם", פרשו חז"ל בתורת כהנים (אחרי מות פרשה ז, סוף פרק י, אות ד) מה הוא לשון "פני", ואמרו, "פונה אני מכל עסקי ועוסק אני בו". וכן בנותן מזרעו למולך כתוב (כ, ה) ושמתי פני. ובשאר דברים לא כתוב לשון זה, וצריך טעם בזה. אבל לאור המבואר אתי שפיר, דיש דברים שנפשו של אדם מחמדתן, ויש שנפשו קצה, ויש שאינה קצה ואינה מחמדת.

פרשת איסור אכילת דם

ויקרא יז, י-יז (י) וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל דָּם וְנִתְתִּי פָנָי בְּנֶפֶשׁ הָאֲכָלֶת אֶת הַדָּם וְהִכְרַתִּי אֶתְּךָ עִמָּה: (יא) פִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר בְּדָם הוּא וְאֲנִי נִתְתִּיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי הַדָּם הוּא בְּנֶפֶשׁ יְכַפֵּר: (יב) עַל כֵּן אֲמַרְתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל נֶפֶשׁ מִכֶּם לֹא תֹאכַל דָּם וְהִגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם לֹא יֹאכַל דָּם:

פסקאות: מד - מח

¹ [מד] (י) "וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל דָּם וְנִתְתִּי פָנָי בְּנֶפֶשׁ הָאֲכָלֶת אֶת הַדָּם וְהִכְרַתִּי אֶתְּךָ עִמָּה" ע"כ. ויש לדקדק, מדוע עונש כרת כתוב כאן בלשון נוכח, שמתייחס למעשה ה' "והכרתי אותה", ובאכילת חלב (ויקרא ז, כה) כתוב "ונכרתה" בלי להתייחס הפעולה לה' יתברך, וכן על דרך זה יש להקשות בהרבה מקומות, שלפעמים כתוב העונש שמתייחס שה' עושה העונש ולפעמים בלשון נסתר, נכרתה נאבדה וכדו'.

ומבאר המשך חכמה, דהכלל הוא, שבעבירה שאדם עושה לתיאבון, שנפשו של אדם חומדת אותה, אף על פי שגם על עבירה כזאת נענש בכרת, מכל מקום ה' שהוא מקור הטוב והרחמים אינו רוצה לייחס את העונש אליו, שסוף סוף נפשו חמדתן ונשלט על ידי יצרו הרע וטבעו, לכן לא רצה ה' לייחס בתורה את העונש שנעשה על ידו, אלא שבמציאות הוא נכרת, שכיון שעשה עבירה זאת, טומאת החטא מכריתה אותו, ומאבדת אותו מכל העולמות, אבל אין הדבר כביכול מחמת מרידה בה' לכן לא כתוב שביכול ה' כועס עליו, לכן לא כתוב בלשון נוכח, אבל עבירות שנפשו של אדם אינה חומדתן, ולפעמים אפילו קצה בהם ועושה זאת רק מחמת להכעיס את ה' יתברך, במקומות אלו כתוב בלשון נוכח, כי ראוי בהם להכרית מי שעובר על מצוות המלך בשאט נפש, ובהו יתיישבו כל המקומות שבתורה ככפתור ופרח, ונבארם אחת לאחת.

דהנה תניא במכות (כג, ב) "ר"ש בר רבי אומר, הרי הוא אומר (דברים יב, כג) רק חזק לבלתי אכול (את) הדם כי הדם הוא הנפש וגו', ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה ממנו, הפורש ממנו מקבל שכר, גזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן, הפורש מהן על אחת כמה וכמה שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות" ע"כ, ובהו מבואר מדוע כאן כתוב באכילת דם לשון נוכח, שכיון שנפשו קצה, הרי הוא עושה זאת

משך חכמה

פרשת אחרי – קדושים, פרשת איסור אכילת דם

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקלו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

פני. ומעתה בוא וראה, גבי יום הכיפורים פרשת אמור, שגבי אכילה שהוא לתיאבון, שתאב לאכול, כתוב (כג, כט) ונכרתה, אבל במלאכה שאינה לתיאבון, רק להכעיס ביום הכיפורים, ולבעט בו, כתוב (כג, ל) והאבדתי הנפש, היינו מיוחס הפעולה להשם יתברך. וזה פשוט. ודו"ק².

[מה]

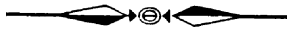
יז, יא) כי נפש הַבָּשָׂר בְּדָם הוּא וְאֲנִי נִתְּתִיו לָכֶם עַל הַמְזִבָּח לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי הַדָּם הוּא בְּנַפְשׁוֹ יִכַּפֵּר:

יש לדקדק, כיון שאיסור דם הוא בגלל שמכפר, מדוע אסור לאכול דם של בעלי

חיים שאינם קרובין על גבי המזבח

יז, יא) הנה³ בחלב כתוב (ויקרא ז, כה) כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אשה לה' ונכרתה כו', סיבת האיסור,

מתיישבים הרבה מקומות בתורה, כמבואר בפנים.

[מה]

³ [מה] יז, יא) כי נפש הַבָּשָׂר בְּדָם הוּא וְאֲנִי נִתְּתִיו לָכֶם עַל הַמְזִבָּח לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי הַדָּם הוּא בְּנַפְשׁוֹ יִכַּפֵּר ע"כ. פשט לשון הכתוב משמע, שטעם איסור אכילת דם, הוא מפני שהדם ניתן למזבח לכפר, ואין ראוי שאדם יאכל דבר שעומד לכפר, אבל לפי זה יש להקשות טובא, הרי איסור אכילת דם הוא גם בבעלי חיים שאין קרובין על המזבח, עופות וחיות וטמאים, דכתיב (ויקרא ז, כו) "וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ כֹּל מוֹשְׁבְתֵיכֶם לְעוֹף הַשָּׁמַיִם", וחיה היא בכלל בהמה, לפיכך תנן בחולין (קז, א) "וחומר בדם, שהדם נהוג בבהמה וחיה ועוף בין טמאים ובין טהורים, וחלב אינו נהוג אלא בבהמה טהורה בלבד", וכן הוא בכריתות (כ, ב) "אכל דם שחיטה בבהמה בחיה ובעוף בין טמאין בין טהורין דם נחירה דם עיקור דם הקזה שהנשמה יוצאה בו חייבין עליו" ע"כ, מבואר שגם דם שאינו ראוי כלל להיות על המזבח, כדם חיה ועוף ובעלי חיים טמאים גם חייבם עליו כרת, ואיך כתבה תורה טעם שאיסור דם הוא מפני שנתתיו על המזבח לכפר, וביותר הוא תמוה, דגם חלב נאסר רק מפני שהוא על המזבח לכפר, ואין

הפעולה להשם יתברך, הטוב, אבל בדם, שנפשו של אדם קצה בו [סוף מכות (כג, ב)], שאינו רק להכעיס, כתוב והכרתי אותה, מיוחס אל השם יתברך שיעשה במכוון. ובה יש לפרש, דידוע שיטת רש"י במנחות (כא, א ד"ה דם) דדם שבשלו אינו חייב במוקדשין, יעויין שם, וכי כתיב במוקדשין בפרשת אחרי (פסוק יא) ואני נתתי לכם על המזבח לכפר, בחי, שראוי לכפר, אם כן נפשו של אדם קצה בו, לכן כתוב והכרתי, אבל בפרשת צו (ז, כז) שכתוב בחולין, יתכן על ידי בישול ותערובות כזית בכדי אכילת פרס, לכן כתוב ונכרתה. וכן בפרשת עריות (כ, יז-יח) כתוב ונכרתו, כי נפשו של אדם מחמדתו, אבל גבי מולך, ופנה אל האוב והידעוני, כתוב (כ, ה) והכרתי, שמיוחס הפעולה להשם יתברך. ולכן בדם כתיב ונתתי פני בנפש האוכלת את הדם, ואמרו בתורת כהנים (אחרי מות פרשה ז, סוף פרק י, אות ד) פונה אני מכל עסקי ועוסק אני בו. וכן בנותן מזרעו למולך כתיב (כ, ה) ושמתני

ונתבאר, דרק בדברים שנפשו של אדם מחמדת אין כתוב לשון נוכח, שמתייחס לה', כי עובר העבירה היה נשלט על ידי יצרו, ואם אין נפשו מחמדתו כתוב לשון שמייחס לה', אבל גם בזה יש שני סוגים, שיש דברים שלא רק שנפשו לא מחמדתו, אלא אפילו קצה בהם, וזה רק באכילת דם ומעביר בנו במולך, לכן רק בדם ובמעביר בנו במולך כתוב "פני", פונה אני מכל עסקי להכריתו.

ועל פי זה יתיישב עוד דבר נפלא, דהנה ביום הכיפורים כתוב שני איסורים, עינוי ואיסור מלאכה, על עינוי כתוב (ויקרא כג, כט) "כִּי כָל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא תַעֲצֶה בְּעַצֶּם הַיּוֹם הַזֶּה וְנִקְרְתָה מְעַפְיָה", אין הכרת מתייחס לה' יתברך, ובפסוק הבא בכרת של מלאכה, כתוב (שם, ל) "וְכָל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה בְּעַצֶּם הַיּוֹם הַזֶּה וְהֶאֱבַדְתִּי אֶת הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקִּרְבִּי עִמָּה", מתייחס העונש למעשה ה' יתברך. ולאור המבואר מתיישב היטב, דאכילה שהיא לתאבון, כתוב בלשון נסתר, שאין מתייחס לה' יתברך, ומלאכה שאינה לתאבון רק להכעיס לעבוד ביום כיפור, כתוב בלשון שמתייחס העונש למעשה ה' "והאבדתי את הנפש", ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

² תמצית דבריו: הטעם שכתוב לשון נוכח, "והכרתי", שעשה ה', ובחלב כתוב "ונכרתה". כיון שדם, נפשו של אדם קצה בהם, ועושה להכעיס, לכן כתוב לשון נוכח, ובחלב לאוכל לתאבון ונשלט על ידי יצרו, לא מתייחס העונש לה' הטוב. ועל פי זה

משך חכמה

פרשת אחרי – קדושים, פרשת איסור אכילת דם

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקלו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

הוא שיאסר לגבוה, וכן גיד הנשה, דחולצו ונותנו לתפוח (חולין צ, ב), ודו"ק היטב⁴.

[מו]

יז, יא) כִּי נִפְשׁ הַבְּשָׂר בְּדָם הוּא וְאֲנִי נִתְתִּי לָכֶם עַל הַמְזִבָּח לְכַפֵּר
עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי הֵדָם הוּא בְּנֶפֶשׁ יְכַפֵּר:

מדוע כתוב "על המזבח"

יז, יא) ואני נתתיו לכם על המזבח⁵. על המזבח ולא על גבי קרקע
(ספרא אחרי מות, פרשה ז, סוף פרק י, אות ה), עיין תוספות

אלא בבהמה שעולה לקרבן, אבל בדם, אין איסורו מחמת שעולה לגבוה,
שהרי נאסר בבעלי חיים שאינם עולים למזבח, כמבואר לעיל.

וכיון שנתברר בכתוב, דבא לתת טעם מדוע מותר למזבח דבר שאסור
להדיוט, מוכח, מהתורה שדבר האסור להדיוט אין ראוי שיהיה מותר
לגבוה, מצאנו מקור נאמן למה שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (דבורא
דנדבה, פרשה ב, סוף פרק ב, אות י) לאסור טרפה לגבוה, שכיון שאסור
להדיוט דין הוא שיהיה אסור לגבוה, וכן מקור למה שאמרו (חולין צ, ב)
שכשמקריב אברי העולה מוציא גיד הנשה, שלא להקריבו, אלא חולצו
ונותנו לתפוח, ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

⁴ תמצית דבריו: אין הטעם של איסור דם הוא בגלל שמכפר,
שהרי אסור לאכול דם של בעלי חיים שאינם קרבין על גבי
המזבח. אלא טעם האיסור, שאין ראוי לנפש לאכול נפש, ומה
שכתוב שהדם מכפר, בא לתת טעם, מדוע מותר לזרוק על המזבח
דבר האסור להדיוט, לזה כתוב, שהדם מכפר, וראוי שנפש
יתכפר תחת נפש.

[מו]

⁵ [מו] יז, יא) "כִּי נִפְשׁ הַבְּשָׂר בְּדָם הוּא וְאֲנִי נִתְתִּי לָכֶם עַל הַמְזִבָּח לְכַפֵּר
עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי הֵדָם הוּא בְּנֶפֶשׁ יְכַפֵּר" ע"כ, יש לדקדק, מה הוא הלשון
"על המזבח", די לכתוב ואני נתתיו לכם לכפר, דדיני זריקת דם כבר נאמרו,
ומכאן דרשו חז"ל בספרא (אחרי מות, פרשה ז, סוף פרק י, אות ה) וז"ל

לפי שהחלב נותן לאשה לה'. לכן אינו אסור, רק חלב שור, כשב
ועז (כריתות ד, א), שמינו קרב למזבח, אבל בדם, הוא גם בחיה
ועוף וטמאים גם כן בכרת (חולין קיז, א. כריתות כ, ב), וסיבת
האיסור והכרת, כי נפש הבשר בדם הוא, ואינו ראוי לנפש שיאכל
נפש. ויעויין רמב"ן (כאן) דברי נועם, רק שלא יוקשה מי איכא
מידי, דלהדיוט אסור ולגבוה שרי (פסחים מח, א), לכן אמר ואני
נתתיו לכם על המזבח לכפר על נפשותיכם, כי הדם הוא בנפש
יכפר, וראוי לנפש שיבוא תמורת נפש. ומזה מקור נאמן למה
שדרשו זכרונם לברכה (ספרא ויקרא, דבורא דנדבה, פרשה ב,
סוף פרק ב, אות י) לאסור טרפה לגבוה, כיון שאסור להדיוט, דין

אסור אלא בהמה שקרבה על המזבח, דכתיב (ויקרא ז, כג-כה) "כג דִּבְרָ
אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל חֶלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעֵז לֹא תֹאכְלוּ: (כד) וְחֶלֶב בְּגֵלָה
וְחֶלֶב טְרֵפָה יַעֲשֶׂה לְכָל מְלֻאכָה וְאָכַל לֹא תֹאכְלוּהוּ: (כה) כִּי כָּל אֶחָד חֶלֶב מִן
הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנָּה אִשָּׁה לֹה' וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הָאֶכְלָת מֵעַמִּי", ולפיכך
תנן בחולין (ק"ז א) שחלב אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד, אם כן מאי
שנא דם מחלב.

ומבאר המשך חכמה, דבאמת טעם איסור אכילת דם אינו מפני שעולה אשה
לה' כחלב, אלא טעם האיסור הוא, מפני שאין ראוי לנפש לאכול נפש, לכן
אסרה תורה לנפש האדם לאכול דם, כי הדם הוא הנפש, כמו שמבאר
הרמב"ן טעם זה כאן, מה שאין כן חלב איסורו הוא באמת רק מפני שעולה
לה', ולכן חלב אינו אסור אלא חלב בהמה שקרבה על המזבח, ומה שכתוב
בתורה באיסור דם "וְאֲנִי נִתְתִּי לָכֶם עַל הַמְזִבָּח לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי הֵדָם
הוּא בְּנֶפֶשׁ יְכַפֵּר", אין זה טעם לאיסור דם, אלא דבא הכתוב ליישב,
דלכאורה, כיון שאסרה התורה דם אדם, איך זורק על המזבח, והרי כל דבר
האסור להדיוט אסור לגבוה, דלמדו חז"ל (מובא בפסחים מת, א ובעוד
הרבה מקומות בש"ס) מדכתיב ביחזקאל בדיני קרבנות (יחזקאל מה, טו)
"וְיִשָּׂה אֶחָת מִן הַצֹּאן מִן הַמֵּאִתִּים מִמִּשְׁקֵה יִשְׂרָאֵל לְמִנְחָה וְלַעֲוֹלָה וְלִשְׁלָמִים
לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם נְאֻם אֲדֹנָי ה' ", ודרשו "ממשקה ישראל", מהמותר לישראל,
דאין מותר לגבוה אלא מה שמותר לישראל, לכן כתבה תורה שהטעם
שמותר דם למזבח, כיון שנתתיו לכם על המזבח לכפר על נפשותיכם, כי
הדם הוא בנפש יכפר, וראוי לנפש שיבוא תמורת נפש, אבל בחלב אין צריך
לתת טעם מדוע מותר למזבח אפילו שאסור להדיוט, דכל איסור חלב הוא
מפני שעולה לגבוה, לכן נאסר להדיוט מחמת חשיבותו, ולכן אינו אסור

משך חכמה

פרשת אחרי – קדושים, פרשת איסור אכילת דם

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקלו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

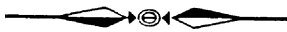
[מז]

(יז, יב) על כן אמרתי לבני ישראל כל נפש מכם לא תאכל דם והגור
הגור בתוכם לא יאכל דם:

מה פירושו הכתוב, הא כבר כתוב הכל לפני כן

(יז, יב) על כן אמרתי לבני ישראל כל נפש מכם לא תאכל דם והגור
הגור בתוכם לא יאכל דם⁷. הנה דרשו (ספרא אחרי מות, פרשה ז,

מקודשת להקטיר חלבים, מכל מקום לזריקת דם צריך מזבח
בלבד.

[מז]

⁷ [מז] (יז, יב) "על כן אמרתי לבני ישראל כל נפש מכם לא תאכל דם והגור
הגור בתוכם לא יאכל דם" ע"כ. יש לדקדק, הא כבר כתוב קודם לכם איסור
לאו אכילת דם, ומדוע חוזר כאן הכתוב על לאו זה. ודרשו רבותינו בספרא
(אחרי מות, פרשה ז, סוף פרק י, אות ו) וז"ל "ועל כן אמרתי לבני ישראל
כל נפש מכם לא תאכל דם. להזהיר גדולים על ידי קטנים" ע"כ, וכך פירוש
הכתוב, שזה שאמרתי לבני ישראל לא תאכלו דם, היינו כל נפש, אף נפש
קטן לא יאכל דם, וכיון קטן אינו בר דעת להזהר, מצוה זו על הגדולים
להזהיר את הקטנים.

אבל יש לדקדק לפי זה מה פירושו סיפא דקרא "והגור הגור בתוכם לא יאכל
דם", דאם בא ללמד שאף הגור חייב להזהיר את בניו הקטנים, אם כן היה
לכתוב "על כן אמרתי לבני ישראל ולגור הגור אתכם כו' כל נפש כו', אבל
הלשון והגור הגור אתכם, משמע על גדולים, דנפש משמע אפילו כל נפש,
קטנים, כמו שפירשנו לעיל, דבא ללמד על כל נפש, אבל לשון גור, משמע
גדולים, ואין לומר דבא להזהיר על הגדולים, דהא כתיב לעיל דגר בכלל
איסור אכילת דם.

והנה איתא בכתובות (יא, א), דגר שנתגיירו בניו עמו, אם הגדילו יכולים
למחות, וכן פסק המחבר (יורה דעה רסח, ז) וז"ל "בין קטן שגיירו אביו בין
שגיירוהו בית דין, יכול למחות משיגדילו" ע"כ. ומכל מקום כתב בפתחי
תשובה (שם, ס"ק ח) שהרבה ראשונים סוברים שאין יכול למחות. מכל
מקום, אם נאמר שיכול למחות, כפסק המחבר, דזה שנעשו גרים על ידי

שאנץ (פירושו לספרא, כאן). ונראה, דבפרק קדשי קדשים
(זבחים) דף נט, א אמר לר' יהודה דרצפה מקדש, ורב אמר מזבח
שנעקר מקטירין קטורת במקומו כו' ומודי בדמים, לכן אמר, דלא
על גבי קרקע הרצפה, לר' יהודה, דסתם ספרא כמותו. וכן
להגירסא על גבי קרקעו של מזבח, הוא, אם נעקר המזבח, אין
זורקין במקומו, ואף נשחטו פסולין, יעויין שם דף נט, א מודה רב
בדמים, ופשוט⁶.

"על המזבח. ולא על קרקע" ע"כ. וכתב בתוספות שאנץ בפירושו לספרא,
שכך היא גירסת ספרי לוני"ל, וקשה כיון דמזבח בנוי איך יגיע לקרקע
המזבח, ופירש, שבא הכתוב ללמד שדוקא על המזבח מכפר ולא על הקרקע
שברגל המזבח. כלומר מה שדרשו ולא על הקרקע היינו הקרקע שסמוך
למזבח. ויש להקשות, דמהיכי תיתי לומר שהקרקע שליד המזבח תהא
מזבח כפרה שצריך קרא למעטו.

ומבאר המשך חכמה על פי המבואר בזבחים (נט, א) דרבי יהודה סובר
שרצפה מקודשת להקטיר חלבים, ואמר רב, שאם נעקר מזבח הפנימי
מקטירין קטרת במקום המזבח, ואף על פי כן אמרו בש"ס שם, שמודה רבי
יהודה בדמים, היינו שאין לזרוק דמים של קרבנות אלא על המזבח ולא על
מקום המזבח, אפילו אם נעקר המזבח ממקומו, דקרקעו של מזבח שתחת
המזבח אינו קדוש לזריקת דמים, כמו כן לרב דוקא לענין קטורת, אם נעקר
מזבח הפנימי מקטיר קטורת במקום מזבח הפנימי, אבל מודה רב בדמים,
שאינו לשחוט קרבנות אם אין מזבח, וכן אין לזרוק דם אם אין מזבח.

ועל פי זה מבואר היטב כונת הספרא, דסתם ספרא רבי יהודה היא (סנהדרין
פו, א), ולרבי יהודה דרצפה מקודשת להקטיר חלבים, הוה אמינא, דגם
קרקע של מזבח, היינו אם נעקר המזבח, יכול לזרוק דם על מקומו, דהקרקע
שתחת המזבח, דין מזבח יש לה, כמו שרצפת העזרה יש לה דין קדושה
לענין הקטר חלבים, קא משמע לן, דאפילו קרקע שתחת המזבח אינה כשרה
לזריקת דמים. ולספרים שגורסין בספרא "על המזבח. ולא על גבי קרקעו
של מזבח", גם פירוש כן, שאם נעקר המזבח אין זורקין במקומו, ואפילו
נשחטו פסולין, כמבואר לרב. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

⁶ תמצית דבריו: הטעם שכתוב "על המזבח", דלכאורה פשיטא
הוא, אלא בא ללמד, שדוקא על המזבח מכפר הדמים ולא קרקע
המזבח, אפילו נעקר מזבח ממקומו, אין לכפר על קרקע המזבח,
שאע"פ שלר' יהודה - דסתם ספרא כוותיה - רצפה של עזרה

משך חכמה

פרשת אחרי – קדושים, פרשת איסור אכילת דם

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקלו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[מח]

(יז, י) וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל דָּם וְנִתְתִּי פָּנַי בְּנַפְשׁ הָאֲכָלֶת אֶת הַדָּם וְהִכְרַתִּי אֶתְּךָ מִקְרַב עַמִּי:

מדוע דאב"ש צריך ריבוי על וולד הבא מגוי ועבד

(יז, יג) ובתורת כהנים פרשה ז (סוף פרק י, אות א-ב)⁹. ישראל אלו ישראל, גר אלו גרים כו', אם כן למה נאמר איש איש, אמר

כן למה נאמר איש איש, אמר רבי אלעזר ברבי שמעון, להביא וולד בת ישראל מן עובד גילולים [א.ה. בנדפס הגירסא מן הגר, אבל רבינו גורס מן הערו"ג על פי הגהות מהרי"ד, והיא הגירסא הנכונה] ומן העבד ע"כ. הנה רבי אלעזר בן רבי שמעון הקשה, כיון דמרכה את הכל, מה בא הכתוב לרבות דכתיב בפסוק דכתיב איש איש, ואומר, דבא לרבות ולד של בת ישראל שילדה מן הגוי או מעבד.

והנה דברי רבי אלעזר בן רבי שמעון צריכים ביאור רב, הא ישראל גמור הוא, דאמו ישראלית, ומדוע צריך ריבוי שאסור בדם, ואם סובר דהוא ממזר, אם כן מדוע נקט דוקא בת ישראל מגוי ועבד, הוה ליה לומר לרבות ממזר, מדוע דוקא נקט ממזר מבת ישראל מגוי ועבד. ועוד קשה, הא ממזר, ישראל גמור הוא, ומהיכי תיתי שאינו חייב באכילת דם.

ומבאר המשך חכמה, דסובר רבי אלעזר בן רבי שמעון דולד מן בת ישראל גוי או עבד ממזר הוא, והנה פשוט שכיון שישראל הוא חייב הוא בכל המצוות שבתורה, אבל כונת רבי אלעזר בן רבי שמעון על דין אחר, דהנה בפרשת דם כתוב (פסוק יב) "על כן אֶמְרָתִי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל נַפְשׁ מִכֶּם לֹא תֹאכַל דָּם וְהִגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם לֹא יֹאכַל דָּם", ודרשו חז"ל שבא ללמד להזהיר גדולים על הקטנים, ונתבאר לעיל פסקא מז, וכן בכלל זה שביט דין יזהירו את ישראל לקיים מצות איסור אכילת דם, ועל דין הזהרה של בית דין בא הכתוב כאן "איש איש" לרבות שיש לבית דין להזהיר גם את ולד בת ישראל מגוי ועבד.

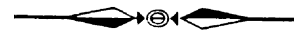
והטעם בזה, דהוה אמינא, דהוא גרע מגר ועבד וממזר בן ישראל, כיון דבאכילת דם כרת כתיב, והוה אמינא, דדוקא אלו ששייך בהם כרת מכלל קהל ישראל עליהם חייבין בית דין להזהיר, לכן אפילו גר שאינו מיוחס לקהל ישראל, אבל גר ראוי לבוא בקהל, ויכול להכרת מקהל ה' שלא יכנס לקהל ה' שראוי לבוא אליהם, וכן עבד, שלכשישחרר יכנס לקהל ה' הוא בכלל כרת, ואפילו ממזר בן ישראל, אף על פי שאינו ראוי לבוא בקהל ה'

סוף פרק י, אות ו) שזה הלאו הוא להזהיר הגדולים על הקטנים. וזה שאמרתי לבני ישראל כל נפש מכם, אף קטן, לא תאכל דם. ואם נאמר דגר שנתגיירו בניו הקטנים עמו, דמסתמא ניחא להו במה דעביד אבוהון, וכי הגדילו יכולים למחות, כדאמר פרק קמא דכתובות יא, א, אולי בזה אינו מוזהר על הקטנים, לכן, והגר הגר כו' לא יאכל דם, הוא בעצמו, אבל על בניו הקטנים אינו מוזהר, הואיל וכי יגדילו יכולין למחות לגמרי. ודו"ק⁸.

אביהם הוא רק דמסתמא ניחא להו במעשה אביהם, אבל אם הגדילו ומחו, התברר דלא ניחא להו.

לפי זה יתיישב היטב לשון הכתוב, דבא ללמד, דאף על פי שגר מצווה על איסור דם כישאל, מכל מקום, לענין להזהיר גדולים על הקטנים אין דין גר כדין ישראל, דישאל חייב להזהיר על הקטנים, דהם בודאי ישראלים, אבל בניו של הגר שיכולים למחות, והתברר שאינם ישראלים, אין חייב להזהירם כשהם קטנים מאיסור דם. וזה פשט הכתוב, דלכני ישראל אמרתי כל נפש, אפילו קטן במשמע, אבל הגר כו', הוא בעצמו בלבד לא יאכל דם, ואינו מצווה להזהיר על בניו הקטנים, ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

⁸ תמצית דבריו: לכאורה כבר כתוב לפני כן איסור אכילת דם, ומה בא הכתוב לומר. אבל פירוש הכתוב על פי חז"ל, דבא לומר, ש"כל" נפש אסורה בדם, אפילו קטנים, וללמד, שגדולים צריכים להזהיר את הקטנים, ולכן מסיים, אבל גר, רק הוא עצמו אסור ולא להזהיר את הקטנים שנתגיירו עמו, כיון שכשהגידלו יכולים למחות, והתברר שאינם קטנים ישראלים, אין חייב מספק להזהירם.

[מח]

⁹ [מתח] (יז, י) א.ה. על אף פי שפסוק י' קודם לפסוק יב, הקדים רבינו ביאור פסוק יב, כיון שפסקא זו מתבססת על יסוד דין שהתחייבו הגדולים להזהיר את הקטנים, שנתבאר בפסקא לפני כן] "וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל דָּם וְנִתְתִּי פָּנַי בְּנַפְשׁ הָאֲכָלֶת אֶת הַדָּם וְהִכְרַתִּי אֶתְּךָ מִקְרַב עַמִּי" ע"כ, ובספרא (פרשה ז, סוף פרק י, אות א-ב) וז"ל (א) ישראל, אילו ישראל. גר, אילו גרים. הגר, לרבות נשי הגרים. בתוכם, לרבות נשים ועבדים. (ב) אם

משך חכמה

פרשת אחרי – קדושים, פרשת איסור אכילת דם

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקלו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

בת ישראלית מן העובד גילולים, סבר דהולד ממזר, ואם כן הוא עצמו אינו בא בקהל ה', ואבותיו גם כן אינם מקהל ה', סלקא דעתך אמינא דהוא לא נכלל בכל נפש מכם, והוא לא נכרת מעמו, שאין לו עם, לא מלפניו, ולא מלאחריו, לכן מרבה, שגם עליו מצווים בית דין, שלא להאכילו דם ושלא יאכל דם. כן נראה לי לפי חומר הנושא. ודו"ק¹⁰.

רבי אלעזר בן שמעון להביא ולד בת ישראל מן העובד גילולים ומן העבד. פירוש, דבהך פרשה דדם כתיבא (פסוק יב) על כן אמרתי לבני ישראל כל נפש מכם לא תאכל דם, וזהו אזהרה לבית דין (ספרא פרשה ז, סוף פרק י, אות ו), שיראו להפריש את כל נפש מן הדם [וכן מוזהרים גדולים על הקטנים]. וסלקא דעתך אמינא, דוקא גרים שראויים לבא בקהל, וכן עבד לכשישתחרר יהיה ראוי לבא בקהל ה', וכן ממזר הוא בא מקהל ה' ומתיחס אחריהם, אבל

דכונת ראב"ש על דין הזהרה של בית דין, שחייבה תורה בדם, דהוה אמינא, דדוקא אלו שהם בכלל כרת מקהל ה', חייבים להזהיר אותם, לכן, גר, אע"פ שאינו מקהל ה', אבל ראוי לבוא לקהל ה', וממזר בן ישראל, אע"פ שאינו ראוי לבוא לקהל ה', אבל מתייחס על ידי אבותיו לקהל ה', אבל ולד בת ישראל מגוי, אינו בקהל ה', לא מאבותיו ולא בעתיד, הוה אמינא דאין חייבין בית להזהירו.

לעולם, אבל הוא בא מקהל ה', והוא מתייחס אליהם, לכן באלו מצוה על בית דין להזהיר אותם מאכילת דם, אבל ולד מבת ישראל וגוי או עבד, כיון דהוה ממזר, אין שייך בו כרת, דלעולם לא יבוא לקהל ה', ואבותיו אינם מקהל ה', ואינו מתייחס לקהל ה' על ידי אבותיו, אם כן אין לו עם, לא מלפניו ולא מאחוריו, לפיכך הוה אמינא דאין בית דין מצווין להזהירו, כיון דאינו בכלל כרת, לכן מרבה, שאפילו עליו מצווין בית דין להזהירו, ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

¹⁰ תמצית דבריו: בספרא תניא, דראב"ש דורש ריבוי ללמד על ולד הבא מבת ישראל וגוי או עבד, וקשה, הא ישראל גמור הוא, ומאי שנא מכל ממזר שאין צריך ריבוי ומגר. אבל הביאור בזה,

